

Atslēgvārdu meklēšana dažāda žanra tekstos

1. uzdevums.

Iztēlojies, ka esi autors! Kā tu noformētu tekstu? Ko tu izceltu tajā un kādā veidā, lai 5. klases skolēniem būtu interese šo tekstu lasīt?

Paspēlējies ar noformējumu!

- Iekopē tekstu jaunā datnē!
- Sadali tekstu rindkopās!
- Maini fontus, krāsas, burtu izmērus!
- Izcel svarīgākos vārdus vai teikumus!
- Ja nepieciešams, ievieto tekstā attēlus!
- Ja vēlies, vari izveidot vairākus teksta variantus!

Ruta Skrebele

Fragments no grāmatas “Palaidnību karaļa Jāņa B. dienasgrāmata”

Biju no mazlasītājiem. Maniem senčiem gan bija grāmatas mājās, tomēr es labprātāk grāmatplauktam gāju garām ar līkumu. Biju aizņēmijs no Gulbes tādu svešvārdu kā biblioFOBija. Tās esot bailes no grāmatām. Neteikšu, ka no grāmatām baidījos, bet pirmie simptomi jau parādījās. Tāpēc drošības labad: jo tālāk no grāmatām, jo labāk man pašam. Ar lielu piespiešanos izlasīju (turklāt ne vienmēr) to, kas stundā uzdots. Mans uzskats – lasīšana pušiem nepiestāv, tāpēc labāk lai lasa meitenes. Līdz šim kaut kā izkūlos cauri ar nelasīšanu. Biju vai nu atradis labas anotācijas par grāmatām, vai arī noskatījies filmu. Pie sevis nodomāju: “Labi, ka nav jāstāsta par savu mīļāko grāmatu.” Līdz šim par savu mīļāko grāmatu uzskatīju “Trīs sivēntiņus”, jo tā bija vienīgā, kuru kaut kad 1. klasē izlasīju no vāka līdz vākam. Toreiz es vēl biju zubris un sīkais.

2. uzdevums.

Salīdzini savu teksta noformējumu ar klasesbiedru darbiem un uzraksti atbildi uz jautājumiem!

- Vai jūsu darbi ir vienādi vai atšķirīgi? Kāpēc?

- Ar kādiem paņēmieniem jūs esat izcēluši vārdus tekstā?

3. uzdevums. *Strādā mācību grupā!*

Lasiet katrs klasesbiedra darbu, uzsverot izceltos vārdus!

Vai jūs esat tekstā izcēluši vienus un tos pašus vai atšķirīgus vārdus? Pamatojiet, kāpēc!

4. uzdevums.

4.1. Izlasi tekstu no mācību grāmatas “Dabaszinības 5. klasei”!

Auss uzbūve

Cilvēks spēj sadzirdēt gan ļoti klusas, gan ļoti skaļas skaņas. Klusumā var dzirdēt pat peli skrienam pa grīdu. Ļoti skaļa skaņa rodas tad, kad futbola spēles skatītāji vienbalsīgi iesaucas brīdī, kad tiek iesisti vārti.

Dzirde ne tikai daudziem dzīvniekiem, bet arī cilvēkam ir ļoti svarīga maņa, tāpēc noskaidrosim, kā darbojas auss.

Cilvēka ausij ir trīs daļas: ārējā auss, vidusauss un iekšējā auss. Ārējo ausi veido no ārpusē redzamā auss daļa – gliemežnīca. Tā kā taure savāc skaņas un pa ārējās auss eju virza uz vidusausi. Starp ārējo ausi un vidusausi atrodas bungplēvīte. Tā uztver skaņas radītās gaisa svārstības un pārvada tālāk – uz vidusausi un pēc tam uz iekšējo ausi. Vidusausij un iekšējai ausij ir sarežģīta uzbūve, un skaņai jāveic sarežģīts ceļš, līdz iekšējā ausī skaņas svārstības sasniedz dzirdes nervu, pa kuru skaņas radītie signāli nonāk galvas smadzeņu dzirdes centrā. Tikai tad cilvēks dzird skaņu.

4.2. Veic uzdevumus un atbildi uz jautājumiem!

- Apvelc teksta virsrakstu! Uzraksti, par ko ir teksts?

- Pārskatī tekstu! Vai tekstā ir izcelti vārdi?

Ir/Nav

- Ievelc aiz katra teikuma slīpsvītru, lai vieglāk orientētos tekstā!

- Nosvīturo tekstā:

- nelokāmos vārdus (*un, bet, gan, tā kā, tad, kad, kāpēc, tāpēc, ļoti, daudz, diemžēl, varbūt, pat, arī, tikai* utt.);
- vietniekvārdus (*tas, tā, viņš, viņi* utt.).

- Padomā vēlreiz par virsrakstu! Kuri vārdi tekstā ir jāizceļ? _____

- Vai 1. rindkopā ir stāstīts par auss uzbūvi?

Jā/Nē

- Vai 2. rindkopā ir stāstīts par auss uzbūvi?

Jā/Nē

- Vai 3. rindkopā ir stāstīts par auss uzbūvi?

Jā/Nē

- Kuri vārdi tekstā nosauc auss daļas? Iekrāso šos vārdus!

5. uzdevums. *Strādā pāri!*

- Salīdziniet, vai esat iekrāsojuši tekstā vienus un tos pašus vārdus!
- Pārrunājiet, vai tie ir teksta atslēgvārdi!
- Uzrakstiet secinājumu, kāpēc mācību tekstā ir svarīgi prast noteikt atslēgvārdus!

Atgādne par atslēgvārdiem

Atslēgvārds jeb **atslēgas vārds** ir valodas vārds vai vārdu grupa, ko izmanto kāda teksta vai dokumenta satura noteikšanai un meklēšanai.

Lai atrastu tekstā atslēgvārdus, izpildi soļus un atbilde uz jautājumiem!

- Apvelc teksta virsrakstu! Par ko ir teksts?

- Pārskaite tekstu! Vai tekstā ir izcelti vārdi? (Ja ir, visticamāk, tie ir atslēgvārdi!)

Ir/Nav

- Ievelc aiz katra teikuma slīpsvītru, lai vieglāk orientētos tekstā!
Pirmais teikums./ Otrais teikums./ Nākamais teikums./ Utt.
- Lai labāk saskatītu iespējamās atslēgvārdus, nosvītro “liekos” vārdus tekstā; parasti tie ir
 - nelokāmie vārdi *un, vai, bet, tomēr, gan, tā kā, ka, lai, ja, jo, uz, zem, pie, tad, kad, kāpēc, tāpēc, ļoti, daudz, diemžēl, varbūt, pat, arī, tikai, manuprāt, pirmkārt, otrkārt, galvenokārt* u. c.);
 - vietniekvārdi *es, jūs, tas, tā, viņš, viņi, visi, katrs, daži* u. c.);
 - frāzes *pēc manām domām, starp citu, citiem vārdiem sakot* u. c.

- Pārbaudi, vai tekstā ir patstāvīgi vārdi, kuri atkārtojas vairākkārt! (Ja ir, visticamāk, tie ir atslēgvārdi!)

Ir/Nav

- Padomā vēlreiz par virsrakstu un tematu! Kuri vārdi tekstā ir jāizceļ?

- Iekrāso tekstā vārdus, kas pasaka pašu galveno par virsrakstā nosaukto tematu!

Atslēgvārdi visbiežāk ir lietvārdi.